

GKI Gazdaságkutató Zrt.

**Az élelmiszer-kiskereskedelmi
árrésstop intézkedés gazdasági és
piaci hatásai**

Budapest, 2025. május

GKI Gazdaságkutató Zrt.

Székhely:	1056 Budapest, Váci u. 84.
Postacím:	1461 Budapest, Pf. 232.
Internet hálózati cím:	http:// www.gki.hu
Telefon:	+36-30-0147848
Fax:	266-2118
E-mail:	gki@gki.hu

Készítette:	Aczél Péter Dr. Beck Márton Grenczer Máté Dr. Molnár László Mihályi Máté Petz Raymund Udvardi Attila Zalán Helga
-------------	---

1. Bevezetés

Az élelmiszer-kiskereskedelmi árrésstop intézkedés az elmúlt hónapok egyik nagy hatással bíró árpolitikai beavatkozása, amely **rövid távon a kijelölt alapvető élelmiszerek árrésének korlátozásán keresztül kívánta mérsékelni az inflációt és segíteni a lakosság vásárlóerejének fenntartását.** Az intézkedés azonban számos közvetlen és közvetett gazdasági következményt von maga után, **különösen a hazai élelmiszer-kiskereskedelmi vállalkozások működésére és jövedelmezőségére** nézve.

Az Országos Kereskedelmi Szövetség (OKSZ) élelmiszerkiskereskedő tagvállalatai partnerek az inflációfékező gazdaságpolitika megvalósításában, de **a hosszútávon fenntartható működés és a hazai kiskereskedelem egyensúlyának megőrzése érdekében számítanak az árrésmaximumot szabályozó rendelkezés eredeti határidőben történő kivezetésére.**

Jelen megbízás tárgya egy átfogó, kvalitatív és kvantitatív módszertanra épülő **hatástanulmány** elkészítése, amely **komplex módon értékeli az árrésstop bevezetésének piaci és makrogazdasági hatásait.** A tanulmány célja nem csupán a jelenlegi helyzet objektív – tényeken alapuló – feltárása, hanem egyben az illetékes döntéshozó(k) számára megfontolásra ajánlott javaslattétel is az intézkedés kivezetésére.

A kutatás során különösen az alábbi kérdésekre keressük a választ:

- Milyen szerepet játszott az árrésstop az élelmiszer-infláció mérséklésében?
- Hogyan alakult az árrés és annak az árbevételhez viszonyított aránya?
- Milyen közvetlen és közvetett hatásokat tapasztaltak az intézkedés nyomán az élelmiszer-kiskereskedelmi vállalkozások, különösen a kisvállalkozások?
- Milyen időtávon és milyen formában lehet indokolt az intézkedés fenntartása, illetve miként érdemes azt kivezetni?
- Milyen kivezetési (phase-out) stratégia biztosíthatja, hogy az intézkedés eredményei hosszabb távon is fennmaradjanak, miközben mérsékli a piaci sokkhatásokat?

A vizsgálat eredményei az élelmiszer-kiskereskedelem szereplőinek különösen a döntéshozók, szakpolitikai tervezők és érdekképviselői szervezetek számára nyújtanak átfogó, megalapozott szakmai képet az árrésstop gazdasági következményeiről, és alapot adnak a további lépések felelős megtervezéséhez.

Első körben **elemeztük a KSH havi részletes, a releváns termékköre rendelkezésre álló fogyasztói árindex adatait**, valamint az **Árfigyelő weboldal napi szintre lebontott adatait** a 2025. január-május közötti időszakra. A statisztikákból levont következtetések validálására 2025. április végén **kvantitatív vizsgálatot (nagy-mintás felmérést) végeztünk** az élelmiszer kiskereskedők körében, másrészt **mélyinterjúkat folytattunk** a kiskereskedelmi láncok vezetőivel.

A primer forrásokból levonható következtetéseket, az egyéb szekunder forrásokból fellelhető információkat, valamint ezek szintetizálását tanulmányban összegezzük, mely az előbbieket mellett egyrészt **piaci hatásbecslést tartalmaz**, másrészt **javaslatokat fogalmaz meg az intézkedés lehetséges kivezetési módjaira**.

2. Vezetői összefoglaló

Az árrésstop **közvetlen hatása a kijelölt termékek fogyasztói árának csökkenése, ezért a fogyasztónak rövid távon kétségtelenül kedvező volt az árrésstop bevezetése.** Az alacsony jövedelmű családok költségeinek az átlagosnál is nagyobb részét teszik ki az alapvető élelmiszerek, így számukra az árrésstop által érintett termékek olcsóbbá válása érdemi segítség. Ugyanakkor ennek előnyeit nem csak a rászorulóknak élvezik (pl. a magas jövedelműek, a külföldiek). **Az árrésstop a legérzékenyebb társadalmi csoportok számára érezhető könnyebbséget nyújt, de nem célzottan.** Ez önmagában nem elegendő a fogyasztás felpörgetéséhez, hiszen a reálbérek alacsony növekedése és a relatíve magas infláció továbbra is nyomást gyakorol a háztartásokra. Ezt mutatja a **KSH márciusi, húsvét-hatástól megtisztított indexe is, amely szerint a kiskereskedelmi forgalom 0,4%-kal nőtt 2024 márciusához képest,** ezen belül az élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem 1,2%-kal.

A lakossági fogyasztás hosszabb távú élénkítéséhez a jövedelmek vásárlóerejének növelése, az infláció csillapítása és a gazdasági stabilitás megteremtése is elengedhetetlen, amiben **az árrésstop egy kevésbé hatásos,** közvetlenül ható beavatkozásként jelenik meg. Ráadásul **az árak csökkenése sem automatikus és egységes.** Ahol a kereskedők már eleve alacsony árréssel dolgoztak (akár verseny, akár korábbi akciók miatt), ott az árrésstop nem eredményez újabb és érezhető árcsökkenést.

Hosszabb távon az árkontroll intézkedések nemkívánatos mellékhatásokat hordoznak és fenntarthatósági kérdéseket vetnek fel. Először is, **az inflációra gyakorolt hatás várhatóan csak átmeneti.** Ha a termelői és a nagykereskedelmi árak tovább emelkednek, a kereskedők továbbra is kénytelenek lesznek átvezetni ezeket az emelkedéseket a fogyasztói árakba, csak épp legfeljebb 10%-os margin mellett. Vagyis az árrésstop nem állítja meg teljes mértékben az inflációt, mivel a **kiskereskedelmi árindex jellemzően együtt mozog az élelmiszeripari árindexszel²,** a kereskedő **csak tovább hárítja** az élelmiszeripari áremelkedést. Ha tehát a beszerzési árak növekednek, a bolti ár is tovább kúszhat felfelé.

Az inflációt kiváltó alapvető okokat – mint az energia- és alapanyagköltségek, a forint árfolyama, a munkaerőköltségek vagy épp a kormányzati adó- és díjemelések – az árrésstop nem befolyásolja. Ráadásul az élelmiszeripari termelők a

² <https://gki.hu/language/hu/2025/03/14/miert-dragulnak-folyamatosan-az-elelmiszerek/>

külföldi versenytársaikhoz képest rosszabb hatékonysággal működnek, melynek pótlólagos költségei szintén megjelennek a relatíve magasabb árakban. Tekintettel arra, hogy a magas infláció nem a kiskereskedelmi árak emelkedésére vezethető vissza elsődlegesen, ezért a **kiskereskedelmi árak központi szabályozása nem a legmegfelelőbb eszköz az infláció kezelésére/visszaszorítására. Az árrésstop hatása az inflációra így csak 2026 márciusáig (amikor beépül a bázisba) hat, de egyre gyengülő mértékben; kivezetésekor pedig az árak gyors korrekciója következhet.**

Az árrésstop eközben mellékhatásként jelentős piaci torzulásokat okoz: a kereskedők és beszállítók igyekeznek majd kompenzálni a kieső bevételeket, ami más termékek áremelkedéséhez, erőteljes importhoz vagy a kínálat szűküléséhez vezethet. Az árszabályozás elviekben mindig kockázatot hordoz a piac természetes működésére nézve. A gazdasági szakirodalom szerint **az árplafonok**, ha nem párosulnak kínálatoldali ösztönzőkkel vagy költségcsökkentő lépésekkel, **torzítják az erőforrás-elosztást, visszafogják a beruházásokat** és esetenként **ellátási zavarokat is okoznak**. A nemzetközi példák például Horvátország, Szerbia, illetve a korábbi magyar árstopok azt tanúsítják, hogy a hasonló beavatkozások csak átmeneti és rövid időtávon hatékonyak, utána viszont a keletkező negatív hatások miatt nehéz a kivezetésük, és **így nem kerülnek el az inflációs korrekciót**. Mivel **a kormányzat célja a reálkeresetek jelentős emelése 2028-ig, az árrésstop intézkedés kontraproduktív (ellentétes) hatású:** az élelmiszeripari és egyéb beszállítók piacát szűkíti, miközben a bérköltségeiket (a tervek szerint) jelentősen növeli, így a profitabilitás (jövedelmezőségük) (az exportképesség hiánya miatt) megszűnik, ami csőd közeli állapotba sodorja őket (már csak a magas eladósodottsági szint (756 milliárd Ft³) miatt is). Amennyiben ez megtörténik, akkor az a bankrendszeren keresztül további problémákat generál, illetve a munkanélküliség is emelkedik, ami a munkaerő helyhez kötöttsége miatt tartósan fenn is marad.

Az árrésstop havi szinten több milliárdos veszteséget okoz a kiskereskedőknek. A kiskereskedők terhei már jelenleg is rendkívül magasak, 2020 óta különadót fizetnek, amelynek a felső kulcsa 4,5%. **A szektorban működő legtöbb nemzetközi szereplő veszteséges** (számos hazai szereplő mellett). Ha a kereskedők profitrátája tartósan alacsonyan marad az érintett termékeken, akkor megpróbálhatják ezt más módon kompenzálni. Az egyik tipikus reakció lehet, hogy a nem szabályozott termékek árát nagyobb mértékben emelhetik, mint ahogy azt a beszállítók növelik, így osztva szét a kieső nyereséget. **Amíg rövid távon a kiskereskedők még el tudják kerülni a**

³ https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0106.html

keresztárazást (ahogy az jelen esetben is történik), de hosszabb időszakra már nem tudják megtenni. A keresztárazás lehetőségét a piaci verseny erősen korlátozza. Így reális forgatókönyv az, hogy egyes termékcsoporthoz ára jelenleg kontroll alatt van, a többi élelmiszer már rövid távon is drágább lesz a boltokban a beavatkozás miatt, tehát nagyobb termékcsoporthoz vetítve árfelhajtó hatás vizionálható összességében. Ez a hatás az inflációra is negatív irányba hat: amit az árrésstopos termékek árán a fogyasztók megnyernek a kijelölt termékeknél, összességében a többen nagyobb veszteséget okoz. Emellett - hosszabb távon - a kereskedők a **költségcsökkentés** más, egyéb eszközeihez is nyúlnak a nyomott árrés ellensúlyozására – például visszafogják a marketing kiadásokat, hirdetési büdzsét, az üzletek karbantartását, felújítását és nem eszközölnék új beruházásokat, illetve lassíthatják a bérek növekedési ütemét az ágazatban. Ez rontja a szolgáltatás színvonalát és a munkakörülményeket a kiskereskedelemben.

Akár csak a korábbi árrésstop és kötelező akciós szabályok, ez a jogszabály is adott termékpiacra néhány termékét „támogatja”, ami nehézséget okoz mind a beszállítóknak, mind a kiskereskedőknek. A termékpiacok torzulnak, és csak hosszabb idő után tudnak helyreállni. Emellett erőteljes import növelő hatása is van, ami a hazai élelmiszeripar rovására történik. Mivel az ipari termelést jelenleg az élelmiszeripar húzza felfelé, a növekvő élelmiszerimport már rövid távon is mérsékelheti az élelmiszeripar kibocsátását, s így az ipari termelést is visszaveti, ami **a hazai GDP csökkenésével jár.**

Mivel a rendelet hatálya alá tartozó élelmiszerek esetében a kiskereskedő nem tehet a beszerzési árra 10%-nál nagyobb mértékű haszonkulcsot, így azoknál a termékeknél, ahol korábban magasabb árréssel dolgoztak, az intézkedés árcsökkenést eredményezett. **Az érintett termékkosár számításaink szerint a teljes fogyasztói kosárnak maximum 8,5%-át, az élelmiszer kosárnak pedig maximum 28,3%-át teszi ki.** Így e termékek árának 10-15%-os mérséklődése éves szinten a fogyasztói árindexet maximum 1-1,2 százalékponttal, az élelmiszerek árindexét legfeljebb 3-4 százalékponttal csökkenti.

Az árrésstop bevezetésénél a kormányzat azokat a termékköröket próbálta a rendelet hatálya alá vonni, melyeknél a megelőző hónapokban a legdinamikusabb árnövekedés volt tapasztalható. Így nem meglepő, hogy **az árrésstopban érintett termékek árindexének emelkedése jóval meghaladta a másik két vizsgált árindex változását,** pl. év/év alapon januárban 9,3%, februárban 10,5% volt, majd márciusban (a rendelet hatására) 8,4%-ra mérséklődött a mutató. 2025. áprilisban tovább

csökkent az előző év azonos időszakához viszonyított áremelkedés mértéke, ekkor már csupán 0,9% volt.

Az előző hónaphoz viszonyított ármutatók volatilisán alakultak. **2025 januárjában** az árak **2024 decemberéhez képest** jelentős ütemben emelkedtek. A teljes fogyasztói árindex 1,5%-kal, az élelmiszer árindex 1,9%-kal, **az árrésstopos termékek árindexe 2,3%-kal emelkedett** ebben a hónapban. **2025. februárban** a havi növekedés üteme csökkent, de még mindig jelentős maradt (fogyasztói árindex: 0,8%, élelmiszer árindex: 1,2%, **árrésstopos termékek: 0,6%**). Az élelmiszer árindex annak ellenére haladta meg 2025 év elején a fogyasztói árindexet, hogy utóbbiban az év eleji átárazási hatások nagyobb mértékben érvényesülnek. Érdekesség, hogy februárban már a (későbbi) árrésstopos termékek árindexe kisebb mértékben nőtt, mint a fogyasztói- és az élelmiszer árindex. **Márciusban** az előző hónaphoz képest nem változott sem a fogyasztói-, sem az élelmiszer árindex. Ebben nagy szerepet játszott, hogy **az árrésstopos termékek árindexe 2,2%-kal csökkent**. **Áprilisban** az árrésstopos termékek árainak csökkenése (-7,3%) tovább mérsékelte az élelmiszer árindexet (-1,3%), és így a fogyasztói árindexet is, amely így +0,2% lett.

Az Árfigyelő rendszerben megtalálható árrés rendelet hatálya alá eső termékek körében a 2025. április 22-i árak minden termékkör esetében csökkenést mutattak az árrésstop bevezetését megelőző (március 13-i) árakhoz viszonyítva. **Az árcsökkenés átlaga 18,3%, míg mediánja 16,9% volt, az árréscsökkenés átlaga 13,8 százalékpont, mediánja pedig 12,2 százalékpont volt** március és április között.

A **saját márkás termékek átlagos árcsökkenése 11,4% volt**, ami 7% ponttal alacsonyabb, mint a teljes termékkör esetében. Ennek a kisebb csökkenésnek az oka, hogy alapvetően alacsonyabb árréssel rendelkeztek a saját márkás termékek, így az árrés csökkenés is kisebb volt. **A saját márkás termékek átlagos árrése 9,1 százalékponttal csökkent** áprilisra a teljes termékkör 13,8 százalékpontjával ellentétben. **A nem saját márkás termékek átlagos árcsökkenése március és április között 20,6% volt**, ami 2% ponttal magasabb, mint a teljes termékkör változása. Az árrésstopot megelőző márciusi **árrés 26,2% volt**, ami a 23,8%-os teljes árrést meghaladja.

A GKI számításai szerint az árrésstop-rendelet egy évig tartó fennmaradása esetén **a legnagyobb fedezetkiesés a tejfől, natúr joghurt és a gyümölcsjoghurt kategóriában jelentkezne** (35,3 milliárd forint). **A kategória a teljes fedezetkiesés 30%-áért felel**. A második legjelentősebb termékkör a **tejeké** (uht és esl tehéntej, 1,5% és 2,8%-os zsírtartalom). Ennél a kategóriánál az árrésstoppal érintett

vállalatoknál összesen 18,4 milliárd forint fedezetkiesés jelentkezne, **a teljes fedezetkiesés közel 16%-a**. A harmadik legsúlyosabb tétel a **sértéskaraj, sertésoldalas és sertésstarja** kategóriája. Az összesen 10 milliárd forint fedezetkiesés **a teljes 8,5%-a**. Összességében a **Pareto-elv** az árrésstop esetében is érvényesülni látszik: a termékkörök egy kis szelete felelős a fedezetkiesés nagyrészéért. **A korábban részletezett három összevont termékcsoporton képződik a láncok fedezetkiesésének 54%-a**.

Az éves fedezetkieséssel csökkentett 2023-as eredmény minden vizsgált láncnál negatív számot mutat. Tehát megalapozottan feltételezhető, hogy minden egyéb körülmény változatlansága mellett **egy lánc sem (még a struktúrájuk miatt kisebb költséghányaddal működők sem) lenne képes hosszú (egy éves) távon az árrésstop mellett nyereségesen működni.** A vizsgált láncoknál **a teljes veszteség 138,1 milliárd forintot tenne ki (ceteris paribus)**, mely havi 11,5 milliárd forintot jelent. Ha 2025. május 31-ével kivezetésre kerülne a rendelet, akkor 28,8 milliárd forint összesített vesztesége keletkezne a láncoknak. Amennyiben a rendelet 2025. december 31-ig érvényben maradna, úgy összesen 86,3 milliárd forint veszteséget könyvelnének el az árrésstoppal érintett vállalatok. Mindezt amellett, hogy az érintett kiskereskedelmi láncok közel 300 milliárd forint kiskereskedelmi adót fizet be (amely oly módon nem elismert költség, hogy a beszerzési ár meghatározásakor, amely az árrésszámítás alapja, nem vehető figyelembe).

A kisebb élelmiszerboltok, amelyekre az árrésstop formálisan nem vonatkozik, szintén lépéskényszerbe kerültek: a nagy láncok jóval olcsóbban adják az alapvető élelmiszereket, a vevők elvándorolnak tőlük. Így kénytelenek követni az alacsony árakat, noha az ő működési költségeik jellemzően magasabbak, és a beszállítói kedvezményekhez is kevésbé férnek hozzá.

Mivel az élelmiszer kiskereskedelem jelentős része (48%-a) a kisebb szereplőknél csapódik le, fontosnak tartottuk megvizsgálni, hogy milyen piaci változásokat eredményezett az árrésstop rendelet e piaci szereplőknél. A **2025. április végén elvégzett online felmérés szerint az árrésstop bevezetésének leggyakoribb következménye a csökkenő kosárérték volt** (73% számolt be erről a hatásról). Az élelmiszer kereskedelmi cégek 51%-a számolt be arról, hogy az árrésstop rendelet bevezetése óta **kevesebb a vásárló. Csökkenő keresletet** érzékelt az árrésstopos termékekből 41%-uk, míg az árrésstop által nem érintett termékkörnél 54%-uk. E **cégek 60%-a tett különféle intézkedéseket az árrésstop bevezetése óta a rendelet negatív hatásainak mérséklése érdekében. A leggyakoribb üzletpolitikai vagy**

kínálatot érintő intézkedés elsődlegesen az árrés csökkentése volt az árrésstop által érintett termékeknél (76%-nál), másodlagosan a munkavállalói **létszám csökkentése** (52%-nál), valamint harmadlagosan a **korábban nem tervezett akciók bevezetése** volt az árrésstop által nem érintett termékeknél (42%-nál). **A leggyakoribb a költségeket érintő intézkedések közül** az egyéb költségek csökkentése (pl. logisztika, adminisztráció stb.) (58%), a bérköltség visszafogása (48%) vagy az energiaköltségek mérséklése (29%) volt. 43% aktív új, alacsonyabb költségű beszállítók keresésében, ezzel szemben ennél jóval kisebb arányban látnak lehetőséget a meglévő beszállítók árainak csökkentésében (12%). **Üzletet/üzleteket 18% kénytelen bezárni az árrésstop intézkedés következtében.** Amennyiben az árrésstop 2025. május 31-ét követően is fennmaradna, **az élelmiszer kiskereskedelmi cégek 12%-a lenne kénytelen megszűntetni tevékenységét, 48% lenne veszteséges 2025-ben**, 33% érné el a nullszaldót, s várhatóan mindössze 7% tudna nyereségeset felmutatni.

Összefoglalva, a lakossági fogyasztást az árrésstop átmenetileg támogatja, de nem képes hosszabb távon fenntartani a vásárlóerőt. Gazdaságpolitikai szempontból kevésbé ideális, kényszer szülte, rövid távon is nehezen indokolható döntésről van szó, mintsem hosszú távon fenntartható stratégiáról. **Ahhoz, hogy az infláció érdemben csökkenjen és a fogyasztás fenntartható módon bővüljön, a makrogazdasági egyensúly helyreállítására, a bizalom erősítésére és a piaci verseny ösztönzésére van elsődlegesen szükség.** Az árrésstop önmagában csak átmenetileg lehet a tűzoltás eszköze egy krízishelyzetben, de hosszú távon is kiszámítható állapotot csak mélyebb – leginkább strukturális – reformok és a felelős, a gazdálkodók érdekeit is szem előtt tartó gazdaságpolitika teremtheti meg.

Május elején a kormány az árrésstopot **kiterjesztette több kozmetikai és háztartási cikkekre is**, ezekenél 15 százalékból maximalizálja a drogériák által alkalmazható árrést. Ezen intézkedés **közvetetten érinti a kiskereskedelmi láncokat**, mivel utóbbiak nem tehetik meg, hogy kimaradnak az árversenyből. Ennek megfelelően a fentiekén kívül további termékkör jövedelmezősége csökken jelentősen, így az árrésstop hatásai erősebben érvényesülnek.

A fentiek alapján megalapozottan merülhet fel **az intézkedés kivezetésének problematikája**, mely különféle scenáriók alapján mehet végbe.

- Ennek legegyszerűbben kivitelezhető módja, és egyben **priorizált javaslat az egy meghatározott dátumhoz köthető (pl. az eredetileg tervezett 2025. május 31.)**

egyszeri kivezetés. Amint az árrésstop véget ér, a piaci erők érvényesülnek és a korábban visszafogott árak hirtelen megugorhatnak. **Az egészséges piaci verseny ugyanakkor garancia arra, hogy az áremelkedés fokozatos lesz, mely egyes termékkörök esetén akár tartósan is szinten tarthatja az alacsonyabb árakat.**

- **Másik lehetőség a fokozatos, egyenletes mértékű kivezetés.** Ez történhet **termékcsoportonként** úgy, hogy az árrésstopból először **a relatíve nagyobb forgalmú termékek kerüljenek kivezetésre**, majd fokozatosan havonta a kisebb forgalmú termékek. **A kivezetés az alábbi ütemezést követheti:**
 - 2025. június 1-jével a első 10 legnagyobb forgalmú termékkategória kerül kivezetésre,
 - 2025. július-1-jével a második 10 legnagyobb forgalmú termékkategória kerül kivezetésre,
 - 2025. augusztus 1-jével a fennmaradó termékkategóriák kerülnek kivezetésre.
- **További lehetőség a 2025. augusztus 31-ig tartó, önkéntes kereskedői vállaláson alapuló árrésstop-kivezetés, melynek lényege, hogy az érintett élelmiszer-termékkategóriák esetében a kereskedők vállalják, hogy az adott kategórián belül a belépőárak (legolcsóbb) termék árrése legfeljebb 10% lehet.** Ez a megoldás épp a legérzékenyebb társadalmi csoportoknak képes segítséget nyújtani úgy, hogy minden érintett termékkategória képviseltetné magát. Az árrés maximum 10%-ban való korlátozása ezen a szegmensen közvetlen segítséget jelent az alacsonyabb jövedelmű háztartásoknak, anélkül, hogy a piaci verseny egészére rátelepedő hatósági korlátok fennmaradnának. Az önkéntes vállalás lehetővé teszi a kereskedők számára, hogy a többi, nem belépőárak termékkategóriában már piaci alapú árazást alkalmazzanak, így fokozatosan visszatérhet a normál piaci verseny, erősödhetnek a beruházások, innovációk és a szolgáltatási színvonal.

Javasoljuk, hogy a fenti három javaslat mentén az OKSZ kezdjen egyeztetéseket a Nemzetgazdasági Minisztériummal.